

FORKED TONGUES

PALACIOS GONZÁLEZ, Manuela (ed) 2012. *Forked tongues. Galician, Basque and Catalan women's poetry in translations by Irish Writers*. Shearsman Books. ISBN: 9781848612419. 186 páx.

Como o fixeron patente Johan Heilbron y Gisèle Sapiro na obra *La traduction littéraire, un objet sociologique* (2002), as linguas do mundo constitúen un sistema de comunicación organizado de forma xerárquica que se ve reflectido no fluxo e circulación das traducións. Na actualidade o inglés imponse como lingua franca internacional indispensable en practicamente todos os eidos, incluído o administrativo. No ámbito literario as traducións procedentes do inglés ocupan máis do 50 %, converténdoa así na lingua hipercentral.

Dentro do polisistema concreto que configura a literatura inglesa atopámonos cos subsistemas literarios canónicos, a literatura inglesa e a norteamericana ou, para ser máis precisa, a estadounidense; polo outro, situamos os subsistemas non canónicos que andan en busca do centro. Nesta posición podemos citar numerosas literaturas minoritarias con distintas denominacións: a literatura postcolonial, a literatura de mulleres, a literatura de inmigrantes, as literaturas emerxentes, etc.

A antoloxía poética Forked Tongues que nos brinda desta volta a profesora Manuela Palacios sitúase unha vez máis na periferia por tres motivos fundamentais. Como se engade no subtítulo *Galician, Basque and Catalan women's poetry in translations by Irish Writers* trátase dunha selección de poemas de autoría feminina escritos nas tres linguas minoritarias do Estado español: galego, catalán e vasco que buscan visibilidade internacional mediante a tradución cara á lingua franca.

O propio título, que se presta a diferentes traducións *Linguas galladas, Linguas bifidas...*, pretende reflectir tamén a relación que manteñen estas autoras co resto dos creadores e creadoras do país que, aínda sendo bilingües coma elas, prefiren adoptar a lingua central e non a lingua minoritaria. Para estas autoras, como declaraba a escritora vasca Itxaro Borda nunha entrevista no ano 2011 cando recibía o premio Rosalía de Castro do Pen Clube (VIII edición do 2010, ao mesmo tempo que o poeta asturiano Antonio Gamoneda, a catalá Francesc Parcerisa e o brasileiro Lêdo Ivo) só polo feito de escribir nas linguas minoritarias xa é escribir contra o conformismo. Efectivamente, ensalzar as

linguas minoritarias e/ou minorizadas representa non só unha forma de resistencia e de ruptura cos criterios da maioría senón tamén coa lei do mercado que pretende impoñer sempre o seu criterio.

Por outra parte, as tres literaturas orixinais representadas nesta antoloxía mediante esta selección de textos escritos nas linguas cooficiais do Estado español están a buscar recoñecemento exterior e ao ser vertidas ao inglés, é dicir, á lingua hipercentral, as posibilidades de recoñecemento internacional ou de divulgación incrementanse. Está claro que se trata de textos pouco ou nada comerciais, mesmo poderíamos pensar que van dirixidos a un circuito case exclusivamente académico. No entanto, a compilación publicada pola editorial Shearsman Books non se limita a presentar estas literaturas a un público irlandés senón que pretende chegar ata un lector potencial noutros países anglófonos como Australia na que máis dun 9 % da súa poboación son de descendencia irlandesa. Tamén abre portas cara a outras culturas que buscan rarezas para ofrecerlles aos seus lectores máis selectos.

Ademais das características do código lingüístico que as une, as autoras dos textos vertidos comparten todas a paixón polo xénero lírico. A poesía, definida como o medio de expresión literaria da beleza e caracterizada pola mirada interna e a expresión directa do sentimento do/da poeta, esixe un esforzo suplementario de interpretación ao propio lector ou lectora e por conseguinte ao tradutor ou tradutora. Nos tempos que corren os textos poéticos gozan dunha escasa consideración social e só un público moi minoritario se amosa fiel á poesía como espazo de reflexión. Seguimos, polo tanto, na marxe da marea da narrativa que na actualidade é a que goza da maior aceptación no ámbito internacional.

A experiencia de Manuela Palacios neste tipo de proxectos non é nada nova xa que leva varios anos difundindo a poesía irlandesa e galega con obras como *Pluriversos: seis poetas irlandesas de hoxe* (Follas Novas, 2003), edición bilingüe que traduce en colaboración co poeta e profesor Arturo Casas; *Palabras extremas: escritoras gallegas e irlandesas de hoy* (GONZÁLEZ, Helena e PALACIOS, Manuela (editoras), Netbiblo, 2008) e *To the winds our sails : Irish writers translate Galician poetry*, editada esta vez en colaboración coa poeta irlandesa Mary O'Donnell. A antoloxía presenta unha selección de poemas traducidos ao inglés e ao irlandés por poetas irlandesas e irlandeses de dez escritoras galegas que, por certo, son as únicas que a Biblioteca Nobel ten a ben incluír na súa colección de autores galegos propostos.

Esa boa relación que Manuela Palacios mantén coas creadoras e creadores irlandeses foi a que lle permitiu levar a cabo este proxecto fraguado no XXVIII encontro da Federación Galeusca. Os diferentes escritores dos sistemas literarios vasco e catalán presentes no encontro celebrado en Barcelona o día da tradución (30 de setembro) do ano 2011 co lema “A tradución literaria. Profesión e creación” propuxéronlle a idea de editar unha nova antoloxía que ofrecese unha visión da poesía de mulleres das tres literaturas minoritarias do país. Despois de varios meses en posesión da editorial Shearsman Books, *For-*

ked Tongues. Galician, Basque and Catalan women's poetry in translations by Irish Writers saía á luz. A profesora Palacios recibía a feliz noticia da súa publicación o día seguinte de que a prensa internacional se fixese eco do anuncio da tregua definitiva de ETA. ¿Intención ou simple coincidencia?

En calquera caso a obra desafiña unha vez máis o mercado do libro e a tradución literaria, ampliando nesta nova antoloxía a súa lista con outras poetas contemporáneas que mesmo en tempos de crise e penurias teñen a ousadía de expresarse, como dixemos, nas linguas cooficiais e non na lingua maioritaria do país. A intención fundamental do traballo consiste en visibilizar as culturas minorizadas:

Historical and political circumstances have made of Galician, Basque and Catalan *minoritized* vernaculars, a phenomenon which justifies the necessity of positive action towards their visibilization and dissemination, such as the one this anthology aspires to facilitate by including the original texts. (Palacios 2012: 7)

Efectivamente, *Forked tongues* recolle textos de Pilar Pallarés, Chus Pato, Lupe Gómez Arto, Yolanda Castaño, María do Cebreiro (Galicia); Itxaro Borda, Miren Agur Meabe, Castillo Suárez, Leire Bilbao (País Vasco); Vinyet Panyella, Susanna Rafart, Gemma Gorga, Mireia Calafell (Cataluña). As recreacións en inglés dos poemas orixinais corren a cargo de autores e autoras irlandeses como Maurice Harmon, Lorna Shaughnessy, Anne Le Marquand Hartigan, Máighréad Medbh, Mary O'Donnell, Celia de Fréine, Catherine Phil MacCarthy, Susan Connolly, Paddy Bushe, Michael O'Loughlin, Paula Meehan, Keith Payne e Theo Dorgan. A súa colaboración como tradutores e tradutoras é un valor engadido moi importante na difusión das autoras e das culturas orixinais. Pois como xa defendía Carlos Casares no *Catálogo de obras literarias en lingua galega traducidas a outros idiomas*, “Nas sociedades contemporáneas a vitalidade dunha cultura mídese pola súa visibilidade” (2003: 2).

Referencias Bibliográficas

- CASARES MOURIÑO, Carlos 2003. *Catálogo de obras literarias en lingua galega traducidas a outros idiomas. Unha primeira achega*. Edición Consello da Cultura galega. Sección de Cultura galega no Exterior. Edición especial para culturagalega.org co gallo de Día das Letras Galegas 2003. http://www.culturagalega.org/especiais/aviles/catalogo_traducidas.pdf
- HEILBRON, Johan & Gisèle SAPIRO, 2002. *La traduction littéraire, un objet sociologique*, París: Le Seuil, Actes de la recherche en sciences sociales.

Áurea Fernández Rodríguez
Universidade de Vigo

